

OPSEG I KRETANJE KRIMINALITETA U REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1992. DO 1997. GODINE

Zvonimir Dujmović

Visoka policijska škola, Policijska akademija MUP-a RH

Sažetak:

Cilj rada je prikazati opseg, kretanje i strukturu kriminaliteta u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1992. do 1997. godine. Upozoreno je na ograničenost pojedinih izvora statističkih podataka o kriminalitetu i potrebu kombiniranja informacija iz raznih izvora te uspoređivanje. Također je za jednogodišnje razdoblje data poredba opsega kriminaliteta u stopama u zemljama Austriji, Italiji, Mađarskoj, Sloveniji i Republici Hrvatskoj. Početak agresije u prvom, te otvorena agresija u drugom polugodištu 1991. godine, onemogućili su prisutnost tijela unutarnjih poslova na dijelu državnog teritorija Republike Hrvatske i primorali policiju na veće angažiranje u obrambenom Domovinskom ratu. To je dovelo do znatnijeg narušavanja općeg stanja sigurnosti i povećanja kriminaliteta za 42,6% u 1992. godini u odnosu na 1991. Od 1993. godine kriminalitet u Republici Hrvatskoj je u stalnom padu u odnosu na prethodne godine od 1,6% (1995) do 17,1% (1994). U godini 1997. policija je registrirala 55.085 kaznenih djela i Državnom odvjetniku podnijela kaznenu prijavu protiv 29.457 osumnjičenih osoba. Opće stanje kriminaliteta u 1992. i 1993. godini karakterizira povećani broj nasilničkih delikata, posebice ubojstava, razbojništava, ugrožavanja sigurnosti općeopasnom radnjom ili sredstvima (razaranje materijalnih dobara podmetanjem eksploziva), te kaznenih djela upravljenih na nasilno rušenje ustavnog poretka Republike Hrvatske, i kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnih prava (naročito ratni zločini). Cijelo promatrano razdoblje karakterizira povećano korištenje oružja kao sredstva izvršenja kaznenih djela. Oružje je češće nego u prijeratnom razdoblju bilo predmetom kaznenog djela (oduzimanja prilikom krađe i, teške krađe te nedopušteno posjedovanje). Drugi dio promatranog razdoblja karakterizira daljnje smanjenje imovinskih delikata. Od imovinskih delikata jedino razbojništvo bilježi stalni porast. Povećava se udio gospodarskoga, organiziranoga i kriminaliteta vezanog uz drogu u ukupnoj masi kriminaliteta.

Gljučne riječi: *Republika Hrvatska, kriminalitet, statistika kriminaliteta*

1. UVOD

Kriminalitet je pojava vršenja kaznenih djela u određenoj sredini i određenom razdoblju. Kriminalitetom se bave različite institucije u društvu, prilaze mu s različitih stajališta, pa shodno tome imaju i različitu evidenciju o njegovom stanju i kretanju.

Vrijednost pojedinih izvora statističkih podataka o kriminalitetu je ograničena, te ni iz jednoga ne možemo dobiti sveobuhvatnu informaciju o stanju i kretanju kriminaliteta. Stoga treba kombinirati informacije iz raznih izvora i porediti ih, a posebno je važno voditi računa o "tamnom" polju kriminaliteta i počinitelja.

Cilj ovog rada je prikazati opseg, kretanje i

strukturu kriminaliteta Republike Hrvatske u razdoblju od 1992. do 1997. godine. Pritom nam je namjera ukazati i na pitanje odražavaju li podaci koje obuhvaća policijska i pravosudna statistika cjelovitost kriminaliteta Republike Hrvatske u promatranom razdoblju.

1.1. Neka sociološka motrišta kriminaliteta

Obim kriminaliteta ovisi i o društveno-konstitutivnim procesima kreacije prava, snagama koje osiguravaju primjenu zakona i sudovima, odnosno o pravosuđu. Tako Hester i Eglin (1992:26), polazeći od kriminaliteta kao proizvoda društva, kao pitanja ključna za razumijevanje kriminaliteta određuju da se:

1. kriminalitet stvara donošenjem pravnih pravila,
2. kriminalitet stvara, proizvodi kroz primjenu prava, odnosno kroz djelovanje državnih tijela koja primjenjuju pravo, a posebno kroz djelovanje policije, te da se
3. kriminalitet proizvodi kroz djelovanje suda.

Danas pravo prijetnje sankcijama onima koji ne poštuju pravna pravila prisvaja država; ona ih i provodi putem za to posebno ovlaštenih tijela, koja u određenom postupku utvrđuju postoje li utvrđeni uvjeti za postizanje podređivanja pojedinca "društvenim ciljevima". Međutim, čovjek se ne može prisiliti na poštivanje pravila samo fizičkom prisilom. Jeglič (1991:447) navodi brojna pitanja koja se u tom kontekstu pojavljuju: na koji si način sustavi mogu osigurati društvenu ravnotežu i stabilnost, koji su oblici društvenog nadzora najučinkovitiji, odražava li izbor sredstava i mehanizama kojima se izvodi nadzor očekivanja okoline, imamo li previše ili premalo nadzorstva, u kojem opsegu tim mehanizmima svladavamo nepoželjna ponašanja itd.

Društvo osigurava suživot građana ili ih na to priprema normama (pravilima) ponašanja, pritiscima, društvenim reakcijama, pozitivnim i negativnim mjerama koje djeluju kao prijetnja ili obećanje (Pečar, 1978:86). U tu svrhu društvo-država rabi državne (formalne) mehanizme koji se bave otkrivanjem i istraživanjem, progonom i suđenjem onim ljudima koji svojim ponašanjem dolaze u sukob s pravnim normama.

Kad ne postoji potreba za primjenom prava i nasilja, sustavi koriste neformalne mehanizme (prije svega društvene skupine) kao sredstvo za uređenje odnosa, tu su sredstva motivacijska, osjećajna, psihološka - odnosno za nadzor se rabe prije svega sprečavajuće tehnike (Pečar, 1976:197). Strategije suzbijanja kriminaliteta moraju uključivati uvjete socijalnog okoliša, poticati mjesni angažman i doticati sva područja sustava društvene kontrole.

Društveni sustavi nastoje djelovanjem društvenih mehanizama najučinkovitije djelovati na kretanje ukupnog kriminaliteta. Danas su sve prisutnija mišljenja da treba napustiti uvriježeno stajalište kako je u borbi protiv odbijanja prihvaćanja pravila najučinkovitija kaznena represija. Utvrđuje se mišljenje da je kazna besmislena i nekorisna društvena intervencija koju bi trebalo nadomjestiti mjerama koje će štititi društvo pred odbijanjem. Odnosno otvara se dilema oko pitanja koje su nadzorne tehnike učinkovitije: represivne ili preventivne (Jeglić, 1991:447). Rasprava o toj dilemi može se svesti na pitanja: koji je utjecaj sankcija na ponašanje pojedinca ili određene grupe te je li zadaća regulativnih i nadzornih mehanizama samo prilagodavanje ljudskog ponašanja sistemskim strukturama ili te strukture moraju koristiti i čovjeku kao ličnosti te zadovoljavati njegove interese.

Socijalne, gospodarske i kulturne prisile i poteškoće stvaraju potencijal za rastući kriminalitet, a time i za rastuću nesigurnost u društvu. Zbog toga se postavlja pitanje o mogućnosti razvoja strategije zajedničkih razmatranja kriminaliteta i društvenih i državnih službi, policije i cijele zajednice (Brown, 1984:55). Postoje mišljenja (Brown, 1984:54) koja naglašavaju da su naponi usmjereni na jedinstvenu društveno-političku strategiju suzbijanja kriminaliteta slabi i da će vjerojatno tako i ostati sve dok se bolje ne razjasni povezanost kriminaliteta i čimbenika nepovoljnog društvenog položaja, dok se jasnije ne prepoznaju kauzalni i kontrolni čimbenici, dok se uvjeti društvenog okoliša ne postave jasnije kao cilj društvenog organiziranja, te dok društveni sustavi ne pokažu veću spremnost za razmjenu informacija i iskustava te njihovo zajedničko razmatranje i djelovanje.

Primjer takvog odnosa društva prema suzbijanju kriminaliteta sigurno je i izvješće koje je francuska Komisija gradonačelnika o sigurnosti ("Commission des Maires sur la Sécurité") (Brown, 1984:54, 55) dala francuskom predsjedniku vlade, a sadrži 64 prijedloga za političke postupke. Prijedlozi se protežu od državnog građanskog odgoja do stambene politike, od urbanističkog planiranja gradova do izobrazbe nastavnika, od kontrole zloupotrebe alkohola i droga do politike zapošljavanja, od pomoći žrtvama do kontrole oružja i od odnosa između policije i stanovništva do stvaranja regionalnih struktura za planiranje i realizaciju mjera za sprečavanje kriminaliteta.

Represivne mjere državnih tijela koja primjenjuju zakone, posebice policijske mjere, imaju samo mali utjecaj na dugoročni razvoj kriminaliteta. Pogrešno je očekivati od policije da njezine mjere znatno pridonese smanjenju broja kriminalnih događaja. Međutim, policiju treba stalno dovoditi u položaj da se može oduprijeti zahtjevima (zadacima) koji proizlaze iz poraslog broja kriminalnih događaja. Njemački kriminalist Gundlich (1993:440) u vezi s tom problematikom slikovito ističe: kad nasip popusti ili se njegov vrh preplavi, ova zapreka gubi svoj smisao. Zbog toga se politika ne smije brinuti samo za to da se uklanjaju kriminogeni čimbenici, nego treba i omogućiti da policija ostane sposobna da u navedenom smislu djeluje učinkovito, jer je inače u opasnosti pravni sustav kao cjelina.

1.2. Kazneno djelo kao individualna i masovna pojava

U praktičnom djelovanju tijela koja primjenjuju zakon, redarstvene vlasti, tijela progona i sud susreću se s kriminalitetom kao pojedinačnim događajem. Ta tijela trebaju razriješiti svaki pojedinačni događaj, otkriti njegova počinitelja i rekonstruirati ga u svim pojedinostima od njegove geneze do štetne posljedice. Međutim, kriminalitetu se mora suprotstaviti i kao masovnoj pojavi. Pristupajući kriminalitetu kao masovnoj pojavi, re-

darstvene vlasti i tijela gonjenja moraju iznalaziti stupanj učestalosti i međusobne povezanosti pojedinačnih kaznenih djela, odnosno pokušati iznaći zajedničke uzroke ili čimbenike utjecaja koji služe razumijevanju i uspješnom suzbijanju kriminaliteta. Svaki pojedinačni kriminalni događaj razlikuje se od drugog. Često će o stjecaju slučajnih i nepredvidivih okolnosti, nerijetko izvanjskih poticaja ovisiti hoće li, u kojem obliku i u kojem intenzitetu kriminogena situacija dovesti do delikventnog ponašanja.

No, u svojoj različitosti oni imaju i zajedničke elemente, iste čimbenike koji su ih uvjetovali i po tome se mogu razvrstati u određene skupine.

Konstante, zakonitosti koje tražimo su čimbenici koji uvjetuju povoljnu situaciju za izvršenje kaznenog djela ili nedostatke samozaštite. Počinitelj se može uzeti kao čimbenik koji više ili manje djeluje u datim uvjetima.

Singer (1994:108) ističe da individualni delikt i kriminalitet kao masovna pojava imaju bitno različite pokretače, te stoga kriminalitet ni u kojem slučaju nije samo zbir individualnih delikata.

1.3. Kriminalitet i količina raspoloživih informacija o kaznenom događaju

Kriminalitet se u odnosu na otkrivanje i razjašnjavanje kaznenih događaja manifestira u tri osnovna oblika (Papeš, 1986:101):

- djelo i počinitelj su odmah poznati,
- djelo je poznato, ali je počinitelj nepoznat,
- djelo i počinitelji su nepoznati.

Na sličan način o utjecaju količine informacija na kriminalističke obrade pisao je Pauković (1964), a u SAD-u Eck (1992). Potonji autor je u tom smislu istraživao uspješnost policijskih istraživanja provala i razbojništava.

U kojem će se obliku kriminalni događaj manifestirati ovisi o samom počinitelju, tj. o tome je li težio da djelo i on ostanu prikriveni, je li prema toj okolnosti ravnodušan ili čak teži za tim da se zna da je on počinitelj.

Osim aktivnosti počinitelja i drugi čimbenici utječu na to da djelo i počinitelj budu "prikriveni". Često se zbog prirode samog izvršenja djela ili drugih uzroka ne može prikriti izvršenje djela, ali počinitelj djeluje tako da ostaje neotkriven.

1.4. Poznati kriminalitet i "tamna" brojka

Podaci o otkrivenom kriminalitetu ne odražavaju u potpunosti stvarno stanje kriminaliteta, već su izraz djelovanja otkrivačkog mehanizma. Bit će otkriven onaj kriminalitet na kojeg otkrivački sustav djeluje, što se odražava na opseg poznatog kriminaliteta, ali i na njegovu strukturu.

Pri svakom zaključivanju o strukturi, opsegu i dinamici kriminaliteta nemoguće je vršiti analizu

samo na osnovi pokazatelja otkrivenog kriminaliteta. Za neke njegove pojavne oblike karakteristična je prikrivenost samog djela. Kod gospodarskog kriminaliteta, primjerice, karakteristično je svojstvo prikrivenosti djela.

Kad se za djelo sazna, poznat je počinitelj ili se on može utvrditi. Zbog svojstva prikrivenosti gospodarskog kriminaliteta potrebno je vršiti istraživanja pomoću kojih bi se predviđao i prognozirao nastanak kriminalnih pojava, odnosno koja bi omogućila uočavanje indikatora pojave u masi ostalih događaja, u eliminiranju i razdvajanju bitnog od nebitnog i donošenju kriminološke i kriminalističke procjene o ugroženosti kriminalitetom. Objektivna i potpuna ocjena opsega i strukture kriminaliteta može se donositi prodorom u "tamnu" brojku, a taj je prodor moguć primjenom metoda procjene na temelju čimbenika koji uvjetuju način izvršenja i ostalih čimbenika koji uvjetuju napade (Papeš, 1986:101).

Međutim, države, odnosno njihove kriminalne politike, često su težile ograničiti kriminalitet na neizbježnu mjeru. Otkriveni kriminalitet zbog toga ne mora uvijek odražavati stvarno stanje. "Tamna" brojka je izazov za djelovanje otkrivačkog mehanizma.

U tamnom polju su tako takva djela pri kojima formalno nema žrtava (trgovina drogama i oružjem) ili pri kojima žrtva nije voljna priznati djelo (npr. spolni delikt, djela s manjom imovinskom štetom, nasilnička djela, kad se žrtva boji osvetiti počinitelja).

Interpretiranje otkrivenog kriminaliteta kao reprezentanta stvarnog kriminaliteta dovodi do zabluda i krivog usmjeravanja prevencije i kontrole kriminaliteta, te u krajnjoj situaciji može dovesti do povećanja, a ne sprečavanja kriminaliteta.

1.5. Konvencionalni i nekonvencionalni kriminalitet

Kriminalitet nije jedinstvena pojava, nego ga treba dijeliti u više grupa i podgrupa, treba posebno promatrati različite vrste kaznenih djela i različite tipove delinkvenata. Iz toga su nastale različite tipologije, klasifikacije kaznenih djela i počinitelja.

Pod konvencionalnim ili klasičnim kriminalitetom podrazumijevaju se kaznena djela protiv života i tijela, kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građana, kaznena djela protiv časti i ugleda, kaznena djela protiv dostojanstva ličnosti i morala, kaznena djela protiv braka, obitelji i mladine, kaznena djela protiv imovine, kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine, kaznena djela protiv sigurnosti javnog prometa, kaznena djela protiv zdravlja ljudi, kaznena djela protiv pravosuda, kaznena djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja i kaznena djela protiv drugih društvenih vrijednosti. Karakteristike klasičnog (konvencionalnog, općeg) kriminaliteta prema Periću

(1987:178) su: izvršena djela najčešće nemaju karakter prikrivenosti, tj. uočljiva su, u pravilu odmah i uglavnom ih prijavljuju oštećeni, počinitelji izvršenih kaznenih djela u znatnom postotku su poznati u času izvršenja djela. Izraz *klasični kriminalitet* više se odnosi na grupaciju tih delikata prema objektima zaštite, što ne znači da se ne javljaju novi oblici napada unutar tih grupacija, ali i potpuno nove vrste kaznenih djela.

Oblici novoga, nekonvencionalnog kriminaliteta vezani su, primjerice, za pojavne oblike organiziranog kriminaliteta (vezanog za zloporabu droga, krađu motornih vozila, krivotvorenje novca, prijevare s međunarodnim elementom, korupciju) ilegalni transfer tehnologije uključujući i nuklearnu, međunarodnu trgovinu robljem, posredovanje u prostituciji, krađe i ilegalnu trgovinu umjetničkim djelima, kompjutorski kriminalitet, te kriminalitet u vezi s globalnom komunikacijskom mrežom (internet). Unutar nekonvencionalnog kriminaliteta nalazi se i državni kriminalitet. Nisu potpuno nova upozorenja da i njega treba istraživati u kriminologiji.

Pečar (1997,1:1) ističe da kriminalitet koji stvori država ostaje izvan domašaja kriminologije, te da su državne organizacije najčešće "normalni" kršitelji najrazličitijih pravno sigurnosnih interesa, kako unutar tako i izvan državnog ovlaštenja. Međutim, statistika kriminaliteta nema podataka o takvim događajima.

Međunarodna se zajednica u zadnjem desetljeću suprotstavlja državnom kriminalitetu ne samo različitim pravnim aktima, konvencijama, deklaracijama, pravilima i ugovorima, nego i neposrednim progonom ratnih zločinaca (primjerice u Bosni i Hercegovini i Ruandi). Na taj se način smanjuje suverenitet državama koje omogućuju počiniteljima ratnih zločina da izbjegavaju odgovornost za počinjena djela izvršena u ime države ili za državu. Zato Pečar (1997,1:5-8) navodi da i kriminologija mora intenzivnije osiguravati dostupnost potrebne informacije i ostvariti veće mogućnosti za istraživanje državnog kriminaliteta.

U viktimologiji se radi masovnih oštećenja i posljedica raznih ratova, oružanih napada, terorizma i drugih konflikata, ipak priznaje potreba proučavanja žrtava države i drugih oblika institucionaliziranoga i organiziranoga državnog nasilja (Pečar, 1997,4:384).

1.6. Kriminalna statistika

Vrijednost kriminalne statistike ovisi o poređivosti podataka u vremenu i prostoru. Ona je ovisna o stabilnosti čimbenika kako u vremenu tako i u prostoru. Glavni prigovori upućeni vrijednosti kriminalne statistike odnose se na promjene u kaznenom zakonodavstvu, na različitu spremnost žrtava da podnose kaznene prijave i suraduju s policijom, na promjene u ustrojstvu i kadrovima koji

rade na detekciji kriminaliteta u različitim razdobljima i na različitim prostorima, te na različit smjer selekcije koju obavljaju tijela kaznenog postupka od prijave pa do pravomoćne osude za počinjeno kazneno djelo.

Češće se stoga ističe (Singer, 1994:114) da je statistika kriminaliteta više pokazatelj djelovanja kontrolnih mehanizama društva nego realnog stanja, kretanja i strukture kriminaliteta. Djelovanje društvenih mehanizama za sprečavanje i razjašnjavanje kriminaliteta možemo promatrati i kao rezultat kompromisa između nastojanja da kazneni postupak bude djelotvoran i nastojanja da nitko nevin ne bude osuđen. Rezultat takvog kompromisa je propisivanje odgovarajućih procesno-pravnih mehanizama selekcije prijavljenih, okrivljenih ili optuženih osoba u svrhu njihova uklanjanja iz kaznenog postupka. Djelovanje tih normativnih mehanizama ovisi i o brojnim čimbenicima koji nisu pravne prirode. Djelovanje selekcijskih mehanizama ovisit će i o općoj društvenoj i političkoj klimi u društvu. O procesno-pravnim mehanizmima selekcije tijela kaznenog postupka, pri donošenju odluke pisali su detaljnije Singer, Cajner i Kovčo (1992).

Kad se podaci iz statistike kriminaliteta dopunjuju anketama kojima se želi utvrditi opseg "tamnog" polja kriminaliteta i stupanj spremnosti žrtava da podnose prijavu, dobivaju se informacije koje mogu biti osnova za manje više realnu procjenu stanja, kretanja i strukture kriminaliteta određenog područja u određeno vrijeme. S informacijama o statistici kriminaliteta, odnosno egzaktnim podacima o stanju kretanju i strukturi kriminaliteta na nekom području, moraju raspolagati svi subjekti društva koji se kriminalitetu suprotstavljaju.

Pod pretpostavkom da policija dostavlja Državnom odvjetniku sva saznanja o kaznenim djelima i počiniteljima, možemo reći da Državno odvjetništvo raspolaže podacima o svim počiniteljima kaznenih djela koje je policija otkrila i za koje su joj prijave dostavljene, ali i o onima za koje su fizičke i pravne osobe prijavu dostavile izravno Državnom odvjetništvu. Državno odvjetništvo međutim ne raspolaže kaznenim prijavama za počinitelje kaznenih djela koja se gone po privatnoj tužbi. Analizirajući podatke policije i Državnog odvjetništva, treba imati u vidu da sve osobe prijavljene zbog nekog kaznenog djela ne moraju zaista biti počinitelji tog djela, a ni ponašanje zbog kojeg je netko prijavljen ne mora uvijek sadržavati i obilježja kaznenog djela.

Statistika tijela kaznenog postupka ima uglavnom kao jedinicu promatranja samo počinitelja kaznenog djela, prijavljenog, okrivljenog, optuženog ili osuđenog. Kod optuženih osoba znatno je veća vjerojatnost da su oni zaista počinitelji kaznenog djela zbog kojih su optuženi nego što je to kod prijavljenih osoba. Međutim, sud i kod optuženih u određenom postotku donosi oslobađajuću presudu

jer nema djela ili dokaza da je upravo osoba koja je optužena počinila djelo navedeno u optužnici. Zato je korisno opseg i značenje pojave kriminaliteta na nekom području prosuđivati po broju optuženih i po broju osuđenih osoba. Singer (1994:120) ističe kao bitan nedostatak podataka o broju osuđenih, a do izvjesne mjere i o broju optuženih, veliki vremenski interval između počinjenja djela, otkrivanja i prijavljivanja, te od optužbe do nepravomoćne, a osobito pravomoćne presude.

Mihajlovskaja (1996 3-4:227), u članku o kriminalitetu u posttotalitarnoj Rusiji, navodi da informacija o nekom deliktu mora prijeći više prepreka kako bi bila uključena u pregled podataka što se odnosi na kriminalitet. Svaka osoba koja je u posjedu informacija o jednom deliktu mora ih prijaviti tijelima zaduženim za primjenu zakona. Ta tijela trebaju informacije registrirati i unijeti ih među statističke podatke državnih tijela. Ponašanje onih koji odlučuju izvršiti taj zadatak je pod utjecajem različitih čimbenika - od nepoznavanja zakona od strane osobe koja posjeduje informaciju o deliktu sve do interesa tijela da iskrive podatke u izvještaju o svom radu.

2. OPSEG, KRETANJE I STRUKTURA KRIMINALITETA U REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1992. DO 1997. GODINE

2.1. Metodološke napomene

Podaci o kriminalitetu u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1992. do 1997. godine potječu iz policijske i pravosudne statistike. Statistički podaci policije o kriminalitetu u Republici Hrvatskoj temelje se na kriminalističkoj evidenciji MUP-a RH o kaznenim djelima, počiniteljima i oštećenima. Ta djela se gone po službenoj dužnosti. Kad postoji osnovana sumnja da je izvršeno kazneno djelo koje se progona po službenoj dužnosti ili da je određena osoba počinitelj takvog djela, redarstvene vlasti podnose kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu i o tome vode evidenciju. Za izvršenje jednog dijela kaznenih djela policija ne sazna odmah, nego ih istražuje tek kad za njih i njihovog počinitelja sazna.

U Tablici 21. (prijavljene osobe prema spolu i dobi) navedena su i djeca do 14 godina koja su izvršila kazneno djelo iako nisu kaznenopravno odgovorna.

Na osnovu statističkih podataka pravosuda o kriminalitetu, odnosno statističkih izvješća Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, prikazani su podaci o optuženim maloljetnim i punoljetnim osobama, te podaci o osuđenim maloljetnim i punoljetnim osobama.

Desetogodišnje razdoblje kretanja kriminaliteta na području Republike Hrvatske označavaju dvije

tendencije. U razdoblju do 1991. godine kriminalitet se kretao od 64.000 do 69.000 tisuća prijavljenih kaznenih djela. Povećani broj terorističkih napada i početak agresije u prvom te otvorena agresija u drugom polugodištu 1991. godine omogućili su funkciju službi unutarnjih poslova na dijelu državnog teritorija Republike Hrvatske i primorali policiju na veće angažiranje u obrambenom Domovinskom ratu. To je dovelo do znatnijeg narušavanja općeg stanja sigurnosti u drugom polugodištu 1991. godine. U 1992. godini zabilježen je značajan porast kriminaliteta u Hrvatskoj (od 42,6% u odnosu na 1991. godinu). Od 1993. godine kriminalitet u RH je u stalnom padu u odnosu na prethodne godine od 1,6% (1995.) do 17,1% (1994.).

Posljednji odlomak se odnosi na razdoblje koje autor ne istražuje izravno, ali podatke smatra značajnim za razumijevanje razdoblja 1992.-95., posebice za razumijevanje kriminaliteta u 1992. godini.

2.2. Opseg i kretanje kriminaliteta

U policijskoj statistici o kriminalitetu nalazimo podatke o kaznenim djelima i podatke o otkrivenim ili prijavljenim počiniteljima tih radnji. Opseg kriminaliteta poznatog policiji vidljiv je iz Tablice 1. Tu je jedinica promatranja kazneno djelo. U Tablici 2 prikazani su podaci o broju prijavljenih počinitelja kaznenih djela. Statističkim podacima policije o kriminalitetu obuhvaćena su sva kaznena djela za koje je policija doznala i svi presumptivni počinitelji koji su za to djelo prijavljeni.

U razdoblju od 1992. do 1997. godine redarstvene vlasti u Republici Hrvatskoj prijavile su Državnom odvjetništvu 409.507 kaznenih djela ili prosječno 68.251 kazneno djelo godišnje. Međutim, karakteristično je da je kriminalitet u Republici Hrvatskoj nakon 1992. godine, kad je zabilježeno 91.712 kaznenih djela, u kontinuiranom padu u svih sljedećih pet godina. U Tablici 1 vidljivo je da veržni indeksi prikazuju godišnji pad kriminaliteta u Hrvatskoj od 1,6% (1995.) do 15,7% (1993.). Promatrajući bazični indeks, vidimo da je prijavljeni kriminalitet u 1997. godini u odnosu na 1992. godinu smanjen za 40%, a u uporedbi s 1994. godinom za 14%.

Osim općeg pada kriminaliteta, kojeg su prouzročili prije svega imovinski delikti (smanjenje za 44% u 1997. godini u odnosu na 1992.), na opće je smanjenje kriminaliteta utjecalo i smanjenje kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine kojima se neposredno ugrožavao ustavni poredak RH, te smanjenje kaznenih djela ubojstva i kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Policija je u razdoblju od 1992. do 1997. godine prijavila ukupno 234.129 počinitelja kaznenih djela. U Tablici 2 prikazan je broj prijavljenih počini-

nitelja kaznenih djela po godinama te verižni indeks. Od 1992. godine broj prijavljenih počinitelja je u stalnom padu od 29,4% (1993.) do 1,3% (1995.). Iz bazičnog indeksa se vidi da je broj počinitelja prijavljenih za počinjenje kaznenih djela u 1997. godini za 48% manji nego 1992. godine.

Singer (1994:116) koji je posebno istraživao selekcijske mehanizme kaznenog postupka ističe "da analize odluka koje javna tužiteljstva donose povodom primljenih krivičnih prijava pokazuju da se svake godine približno 20-25% prijava rješava odbacivanjem, i to uglavnom stoga što prijavljeno djelo nije kazneno djelo ili nema osnovane sumnje da ga je počinio prijavljeni".

Iz Tablice 3 je vidljivo da je u promatranom razdoblju od 1992. do 1997. godine 63,2% optuženih punoljetnih osoba u Republici Hrvatskoj proglašeno krivim, odnosno da 36,8% nije proglašeno krivim. Iz Tablice 4 slijedi da je prema 60,2% maloljetnih osoba optuženih u promatranom razdoblju izrečena odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora, a da je u 39,7% slučajeva obustavljen ostupak pred vijećem. Maloljetnički zatvor izrican je kao izuzetak: 4 (1995.) i 15 (1992.) slučajeva godišnje (Tablica 26).

2.3. Struktura kriminaliteta

Strukturu kriminaliteta u razdoblju od 1996. do 1997. godine promatrat ćemo kroz grupacije kaznenih djela. Izabrali smo upravo te godine jer su statistički podaci (grupacije) u tom razdoblju vođeni na jedinstven način.

U Tablici 5 prikazana je struktura prijavljenih kaznenih djela u Republici Hrvatskoj prema globalnim grupacijama kriminaliteta: opći (klasični) kriminalitet, ugrožavanje sigurnosti prometa, gospodarski kriminalitet, organizirani kriminalitet, zloropaba droga, kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava (ratni zločini). Ove grupacije formirane su prema vrstama kaznenih djela.

U 1996. godini opći kriminalitet je sudjelovao u ukupnoj masi kriminaliteta sa 54%, gospodarski kriminalitet sa 14,7%, organizirani kriminalitet sa 11,0%, sigurnost prometa sa 12,7%, zloropaba droge sa 4%, a maloljetnički kriminalitet sa 0,8%.

U 1997. godini je došlo do apsolutnog porasta i povećanja udjela u ukupnom kriminalitetu kod gospodarskog kriminaliteta (2,6%), organiziranog kriminaliteta (2,2%), zloropabe droga (2,3%) i maloljetničkog kriminaliteta (0,3%). Pad prijavljenih kaznenih djela zabilježen je posebno kod općega (klasičnog) kriminaliteta, ratnih zločina i terorizma, te kod ugrožavanja sigurnosti prometa.

U Tablici 6 prikazan je broj osoba prijavljenih za kazneno djelo koje se goni po službenoj dužnosti prema grupacijama kaznenih djela. Vidljivo je da je otkrivanje počinitelja kod nekih grupacija veće nego kod drugih. Kod ugrožavanja sigurnosti prometa, zloropaba droga i maloljet-

ničkog kriminaliteta policija u velikom postotku zna identitet počinitelja u slučajevima kada sazna za kazneno djelo. Za opći kriminalitet, posebice imovinski kao njegov najmasovniji dio, karakteristično je da se za djelo često saznaje, ali se u trenutku saznanja za djelo ne zna identitet počinitelja. Zato je udio prijavljenih počinitelja za opći kriminalitet u ukupnoj masi prijavljenih manji nego udio tih kaznenih djela u ukupnom kriminalitetu (Tablica 5).

U 1997. godini je i apsolutno i u udjelu u ukupnoj masi prijavljenih porastao broj osoba prijavljenih zbog gospodarskog kriminaliteta (2,2%), zloropotrebe droga (3%), organiziranog kriminaliteta (2,1%) i maloljetničkog kriminaliteta (0,4%).

2.4. Teritorijalna rasprostranjenost kriminaliteta

U Tablici 7 prikazan je udio kriminaliteta na području pet policijskih uprava u ukupnom kriminalitetu na području Republike Hrvatske. Na području Policijske uprave zagrebačke prijavljeno je 29,55% od ukupnog kriminaliteta na području RH, u Splitsko-dalmatinskoj 12,45%, Primorsko-goranskoj 7,44%, Istarskoj 6,02% i Osječko-baranjskoj 4,72%. Tih pet policijskih uprava u Republici Hrvatskoj prijavi godišnje ukupno 60,19% od ukupno prijavljenog kriminaliteta.

2.5. Uspješnost djelovanja policije i pravosuđa

Iz Tablice 1 do 4 vidi se broj prijavljenih kaznenih djela i počinitelja i djelovanje procesno-pravnih mehanizama selekcije, do kojih dolazi na putu od podnesene kaznene prijave do eventualno osuđujuće presude. Pritom treba ukazati na različite suprotstavljene ciljeve od kojih polaze tijela kaznenog postupka: da kazneni postupak bude djelotvoran i da nitko nevin ne bude osuđen.

U trenutku saznanja za kazneno djelo policija u 71,2% (1997.) do 81,5% (1992.) slučajeva nije znala za identitet počinitelja. Na kraju godine počinitelj kaznenih djela je ostao nepoznat u 23,5% (1997.) do 43% slučajeva (1992.), odnosno naknadno je otkriven u 47% do 67% kaznenih djela.

2.6. Poredba s kriminalitetom susjednih država

Poredba pokazatelja ukupnog kriminaliteta u različitim državama, između različitih pravnih sustava je metodološki upitna. Najčešće nije moguća zbog različitih vrsta i obima inkriminacija pojedinačnih ponašanja. Što je u jednoj državi kazneno djelo, lako može u drugoj biti prekršaj ili djelo koje uopće nije kažnjivo.

Međutim, smatramo da uz nužni oprez možemo porediti određene teške pojavne oblike kriminaliteta koji su u različitim državama približno jednako inkriminirani kao što su npr. ubojstvo, seksualni delikti, teške tjelesne povrede, razbojništva, provalne krađe i kaznena djela u svezi

s drogom. Suprotno mišljenje iznosi Svetek (1997:126). Pozivajući se na "Draft Model of the European Sourcebook on Criminal Justice Statistics", Concil of Europe: Strassbourg 6/3-1995, on smatra da poredba nije moguća, odnosno da nije korektna ni kod ubojstava, teških tjelesnih povreda, silovanja, razbojništva niti sličnih klasičnih delikata između raznih država.

U Tablici 8 uporedili smo stopu kriminaliteta (broj kaznenih djela na 100.000 stanovnika) i opću uspješnost otkrivenosti (razjašnjenosti) kriminaliteta u Austriji, Italiji, Mađarskoj, Sloveniji i Hrvatskoj u 1994. godini. Kao izvor podataka poslužila nam je Interpolova međunarodna statistika kriminaliteta (1994: 9,32, 56, 98). Poredbom podataka navedenih u Tablici 8 vidimo da je Republika Hrvatska u 1994. godini imala najvišu stopu ubojstava (7,4) od promatranih nekoliko država, visoku stopu teških tjelesnih povreda (23,2), malu stopu prijavljenih seksualnih delikata (5,7) i kaznenih djela vezanih uz zlouporabu droge (17,8). Kako se kriminalitet može gledati iz raznih smjerova i tumačiti na različite načine opisuje Mihajlovska (1996;2:227) na primjeru kriminaliteta u Rusiji. Statistički podaci pokazuju da se između 1980. i 1993. godine broj zločina počinjenih na teritoriju Rusije povećao za više od dva i pol puta (polazeći od 1,028.284 do 2,799.611). Ti i drugi podaci navode na misao da postoji brz porast kriminaliteta i veliko pogoršanje sigurnosti. Ali postoje i drugi podaci, također službeni, koji pokazuju da je u 1992. godini stopa kriminaliteta bila 1.856 kaznenih djela na 100.000 stanovnika. Prema Interpolovoj međunarodnoj statistici o kriminalitetu (1991-1992:6,73,114) stopa kriminaliteta u 1992. godini bila je u SAD 5.280, u Francuskoj 6.659, u Njemačkoj 7.837, a u Japanu poznatom po maloj stopi kriminaliteta iznosila je 1.466 kaznenih djela.

2.7. Organizirani kriminalitet

Većina kriminologa i kriminalista polazi od teze da organizirani kriminalitet postoji. Drugo je pitanje njegovog definiranja. U tom pogledu bilo je više pokušaja, ali opće priznate definicije nema. Möhn (1994:535) postavlja pitanje je li moguće uopće definirati pojam "organizirani kriminalitet", a ako jest, koje bi zahtjeve trebalo postaviti pred takvu definiciju. Odgovor na to pitanje vezan je uz unaprijed poznat cilj i korištenje znanstvene osnove.

Radni odbor Konferencije Ministarstva unutarnjih poslova Njemačke (Möhn, 1994:235) pod organiziranim kriminalitetom razumijeva paralelno društvo "s izvršnom podjelom rada, svjesno i željeno, planirano da traje, zajedničko djelovanje većeg broja ljudi u svrhu počinjenja kaznenih

radnji - često uz korištenje moderne infrastrukture - radi postizanja što brže velike novčane dobiti". Ako se ta definicija raščlani na takozvane indikatore, dobit će se sljedeći popis:

- zajedničko djelovanje s izvršnom podjelom rada,
- svjesno zajedničko djelovanje,
- željeno zajedničko djelovanje,
- zajedničko djelovanje planirano da traje,
- kazneno djelo počinjeno od većeg broja ljudi,
- počinjenje kaznenih djela uz korištenje moderne infrastrukture,
- postizanje brze i velike novčane dobiti.

Svetek (1997,2:131), opisujući elemente organiziranog kriminaliteta od kojih polazi slovenska policija pri odlučivanju hoće li neko kazneno djelo identifikirati kao kazneno djelo organizirane djelatnosti, navodi kao četvrti¹ potrebni čimbenik da skupina za postizanje svojih ciljeva rabi nasilje (od prijetnje do najtežih djela protiv života i tijela) i/ili korupciju (obećanje i davanje materijalnih dobara).

Pavišić (1998:89) ističe da pojam organiziranog kriminaliteta označava skup kriminalnih aktivnosti posebnih zločinačkih udruženja višeg stupnja ili drugačijih pojava kaznenih djela počinjenih od strane zločinačkih organizacija.

Nepotpuni i nedovoljni karakter statistike kriminaliteta kao instrument utvrđivanja aktualne kriminalne situacije, te rezultata aktivnosti tijela za primjenu zakona postaju naročito jasni u slučaju organiziranog kriminaliteta (Mihajlovska, 1996,3-4:233). Postoji samo jedan pokazatelj koji se može smatrati stalnim: "razmjer osoba koje su počinile zločin u grupi". Zločini koje pokriva ovaj pokazatelj su krajnje heterogeni. Međutim taj pokazatelj ne ukazuje na kvalitativni aspekt zločina počinjenih u grupi. Zato (Mihajlovska, 1996,3-4:233) posebno ističe da je razlikovna karakteristika organiziranog zločina njegova nerazdvojna veza s društvenim životom kroz paralelnu ekonomiju i paralelnu politiku. Na taj način organizirani kriminalitet "ograničava" suverenitet države.

Kao uvjete za svrstavanje određenoga kaznenog djela u organizirani kriminalitet hrvatska policija (Izvešće, 1994,54) navodi: obilježja organiziranosti, težnja za planskim izvršenjem delikata i prije svega, za stjecanjem materijalne dobiti. Takvi elementi primijećeni su u području: krijumčarenja i nedopuštene trgovine oružjem, eksplozivima, automobilima, proizvodima široke potrošnje; nelegalno prebacivanje osoba preko granice, raspačavanje krivotvorenog novca, krađe i krijumčarenja umjetničkih djela, iznude, otmice i ucjene.

¹ Kao prva tri uvjeta navedena su: da skupina mora biti jasno hijerarhijski organizirana, da članove skupine povezuje vremenski duže kriminalno djelovanje, te da je osnovni cilj djelovanje skupine ostvarenje dobiti s nezakonitim djelovanjem.

Prema ocjeni kriminalističke službe u Republici Hrvatskoj organizirani kriminalitet sudjeluje u masi ukupnog kriminaliteta sa 7,5% u 1995. i s 12,6% u 1996. godini.

Mislimo da je to preširoko tumačenje pojma organiziranog kriminaliteta, kod kojega je jedini čvrst kriterij sudjelovanje skupine u izvršenju kaznenih djela. S druge strane, kriminalističke prosudbe još sadrže ocjenu da u Hrvatskoj ne djeluju organizirane i hijerarhijski ustrojene kriminalne organizacije. Mihajlovskaja (1996,3-4:230) navodi da su linijski specijalizirane grupe ministarstva unutarnjih poslova Rusije za borbu protiv organiziranog zločina obrađivale 0,3% ukupnih kaznenih djela registriranih u 1993. i 0,7% osoba prijavljenih 1993. godine. Slovenska kriminalistička služba je 1996. godine prema Sveteku (1997,2:130) obrađivala 1.263 kaznena djela koja su bila posljedica organizirane kriminalne djelatnosti ili 3,4% od ukupnog prijavljenog kriminaliteta. Na području organiziranog kriminaliteta u Sloveniji je bilo najviše kaznenih djela prijevare (216), proizvodnje i prometa drogama (203), krivotvorenja novca (92), krađa automobila (47), poreznih utaja (18), te nedopuštene proizvodnje i prometa oružjem i municijom (34). Registrirano je šest organiziranih ubojstava i pokušaja ubojstava.

2.8. Posebni oblici kriminaliteta

Kriminalitet vezan uz drogu suvremena je pojava koju sve više karakteriziraju masovnost, organiziranost i profesionalizam. Iz Tablice 9 vidljiv je gotovo kontinuiran porast kaznenih djela neovlaštene proizvodnje i prometa, te omogućavanja uživanja i posjedovanja droge. Samo u 1994. godini zabilježen je pad kaznenih djela od 5,9%. U 1996. i 1997. godini zabilježen je porast kaznenih djela od 49% (1996) i 46% (1997). Osnovni čimbenik tolikog povećanja kriminaliteta vezanog uz zloupotrebu droga je zakonska izmjena u Noveli Krivičnog zakona iz 1996. godine, koja omogućava progon za neovlašteno posjedovanje droge. Zbog toga je korisno pogledati Tablicu 10 u kojoj je dan pregled policijskih zapljena droga u krivjarenju i nedopuštenoj trgovini. Posebno zabrinjava povećana ponuda heroína i psihotropnih tvari na hrvatskom tržištu. Prema mišljenju stručnjaka, za borbu protiv ilegalne trgovine drogom državna tijela represije ne zaustave više od 10%, maksimalno 15% od količina robe koje se nude na ilegalnom tržištu.

Na povećanu društvenu opasnost zlouporabe droga ukazuje porast broja osoba umrlih od predoziranja na području RH: 8 (1990.), 41 (1991.), 39 (1992.), 15 (1993.), 16 (1994.), 41 (1995.), 32 (1996.). Od broja umrlih najveći broj ih je s područja Splitsko-dalmatinske i Zagrebačke županije.

Poredbe radi možemo navesti da je slovenska policija u 1996. godini podnijela 675 kaznenih pri-

java za kaznena djela vezana za zloupotrebu droga, što je 49% više nego 1995. godine. Kaznene prijave podnesene su protiv 752 osumnjičenika.

2.8.1. Oružje kao sredstvo izvršenja i predmet izvršenja kaznenog djela

Ratna zbivanja nakon agresije na Republiku Hrvatsku dovela su do višestrukog povećanja uporabe oružja pri izvršenju kaznenih djela već 1991, a naročito 1992. godine. Iz Tablice 11 vidljivo je da se smanjuje broj kaznenih djela kod kojih je uporabljeno oružje pri izvršenju. Međutim, uporaba oružja je još uvijek daleko veća nego prije 1991. godine.

Oružje se pojavljuje kao predmet izvršenja kod kaznenog djela teške krađe, krađe, prikrivanja i nedopuštenog posjedovanja oružja (Tablica 12).

2.8.2. Kriminalitet od posebnog sigurnosnog značenja

U kriminalitet od posebnog sigurnosnog značaja mogu se ubrojiti kaznena djela terorizma, oružane pobune, ugrožavanje teritorijalne ukupnosti i izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti (Tablica 13).

2.8.3. Kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava

Glava kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava sadrži ukupno 18 inkriminacija, među kojima je moguće razlikovati kaznena djela protiv čovječnosti, protiv mira, kaznena djela ratnih zločina i kaznena djela protiv osoba pod međunarodnom zaštitom.

U 1992. godini podnesene su kaznene prijave za 614 kaznenih djela, 1993. (303), 1994. (98), 1995. (274), 1996. (78), 1997. (31). Najviše kaznenih prijava podneseno je zbog ratnih zločina.

2.9. Opći (klasični) kriminalitet

Koja se kaznena djela ubrajaju u opći ili klasični kriminalitet naveli smo u uvodnom izlaganju. Izraz opći/klasični kriminalitet više se odnosi na grupaciju tih delikata prema objektu zaštite, što ne znači da se ne javljaju novi pojavni oblici i nove vrste kaznenih djela.

2.9.1. Kaznena djela protiv života i tijela

Život i tjelesni integritet čovjeka su vrijednosti zaštićene zakonom koji utvrđuje mnoge različite grupe kaznenih djela. Glavna i tipična kaznena djela protiv života i tijela jesu ubojstva i tjelesne ozljede. Ukupan kriminalitet kaznenih djela protiv života i tijela nije imao velike oscilacije u promatranom razdoblju. Međutim, karakterističan je velik broj ubojstava, uključujući i pokušaje u 1992. godini (Tablica 14). U petogodišnjem razdoblju samo je 1995. godine zabilježen porast ubojstava od 11,6% u odnosu na prethodnu godinu. U ostalim promatranim godinama zabilježeno je smanjenje broja ubojstava od 33,2% u 1993. godini do 4,7% u

1997. godini. U policijskoj statistici kriminaliteta zajedno su evidentirana ubojstva koja su dovršena s ubojstvima u pokušaju. Detaljna analiza bi mogla odgovoriti na pitanje postoji li i kakve je prirode veza između kontinuiranog smanjenja broja ubojstava i kontinuiranog porasta teških tjelesnih povreda u gotovo svim promatranim godinama.

Za izvide kaznenih djela ubojstava važna je činjenica da je u preko 50% do 62% slučajeva u momentu saznanja za ubojstvo počinitelj bio poznat.

Velik broj kaznenih djela protiv života i tijela (Izvještaj 1997:45) počinjen je u ugostiteljskim objektima pod utjecajem alkohola i uporabom vatrenog oružja. Najveći je broj tih kaznenih djela protiv života i tijela počinjen zbog klasičnih motiva i uzroka kao što su sukobi i sporovi u bračnim, obiteljskim, rodbinskim i susjedskim odnosima.

Za 122 dovršena ubojstva u 1996. godini kao sredstvo izvršenja počinitelji su koristili: vatreno oružje u 58 slučajeva (u 1995. godini 113), zatim nož u 24 slučaja, tupotvrđi predmet 14, tjelesnu snagu u 10 slučajeva, a bombu ili eksplozivnu napravu u 6 slučajeva.

Jedno ubojstvo s nepoznatim počiniteljem u 1996. godini je uspješno razriješeno primjenom DNA metode.

2.9.2. Imovinski kriminalitet

U strukturi cjelokupnog kriminaliteta imovinski delikti zauzimaju važno mjesto. Oni su, a osobito neki od njih (krađa, teška krađa, razbojništvo) prisutne u svim društvenim uređenjima te se zbog toga ubrajaju u takozvani "klasični kriminalitet".

Bitna obilježja imovinskog kriminaliteta jesu:

- masovnost - u ukupnom kriminalitetu imovinski kriminalitet sudjeluje s 54,1% (1997) do 69,1% (1993).
- neprikrivenost djela - oštećeni građani ukoliko se ne radi o bagatelnim djelima najčešće prijavljuju imovinske delikte, međutim
- u preko 90% slučajeva u momentu saznanja za djelo tijela progona ne saznaju za počinitelje - on je anonimn, a
- kriminalni povrat i uz to vezan profesionalizam - ni kod koje druge vrste kriminaliteta ne nalazimo toliki postotak kriminalnih povratnika, a niti toliki udio osoba kojima je njihova kriminalna djelatnost zanimanja.

Prema evidenciji MUP-a RH imovinski delikti iz glave XII. KZ RH predstavljaju između 54 i 69% od ukupnog kriminaliteta. Karakteristično je da od 1993. godine udio imovinskog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu opada.

U tablici 15 prikazan je opseg i struktura imovinskih delikata. Zabilježeno je smanjenje krađa, posebno teških krađa u ukupnoj masi imovinskih delikata.

2.10. Gospodarski kriminalitet

Teško je utvrditi preciznu i općeprimjenjivu definiciju suvremenoga gospodarskog kriminaliteta. To nije jednostavno ni u nacionalnim okvirima. Materijalne štete prouzročene kriminalitetom vezanim uz obavljanje zanimanja su velike i znatno premašuju one koje nastaju kao posljedica tradicionalnih oblika kriminalnog ponašanja.

Gospodarski kriminalitet se po mnogo čemu razlikuje od općega ili klasičnog kriminaliteta. Veliki broj kaznenih djela iz područja općeg kriminaliteta je vidljiv, za kazneno djelo se najčešće saznaje, ali se često ne zna identitet počinitelja.

Nasuprot tome, najveći broj delikata protiv gospodarstva je prikriven, posljedice nisu neposredne ni očigledne. No, kad se sazna za gospodarski delikt, u pravilu se sazna i za identitet počinitelja ili se on može utvrditi.

Papeš (1990) ističe da je cjelokupni represivni mehanizam zaokupljen perifernim oblicima kriminaliteta, te da otkriveni kriminalitet uopće nije reprezentant stvarnog kriminaliteta.

Izvršenje delikata iz područja gospodarskog kriminaliteta karakteriziraju brojni međusobno povezani činjenični kompleksi, tako da su pokrenuti kazneni postupci komplicirani i dugotrajni a konačni ishod postupka često ovisi o veoma složenim knjigovodstvenim i drugim vještačenjima. Singer (1994:595) iznosi činjenice da je kod gospodarskog kriminaliteta relativno visok udio negativnih odluka tijela kaznenog postupka, bilo da se radi o obustavi istrage, bilo o oslobadajućoj ili odbijajućoj presudi.

Gospodarski kriminalitet po svojim oblicima i svojoj strukturi bitno je uvjetovan društvenim i gospodarskim uređenjem neke države. Porast ili smanjenje gospodarskog kriminaliteta ukazuje i na učinkovitost djelovanja tijela koja provode propise. Povećanje gospodarskog kriminaliteta može ukazivati na njegovu prilagodljivost i promjenjivost javnih oblika, kao i na specifične probleme gospodarstva. Veliki problemi su uzrokovani istodobnim postojanjem više oblika vlasništva u transformiranju društvenog vlasništva u privatno. Svaki nedostatak ili nedorečenost pravne regulative otvara prostor kriminalnom djelovanju.

Perić (1987:155) je pod gospodarskim kriminalitetom razumijevao "prisvajanja, zloupotrebe, nesavjesno poslovanje i druge oblike kriminalnog napada na društvenu imovinu iznutra, u okviru poslovanja, upravljanja i raspolaganja" imovinom od strane poduzeća i drugih pravnih osoba. Međutim pojam gospodarskog kriminaliteta, kao i njegovo statističko praćenje, opterećeno je dilemom spadaju li pod gospodarski kriminalitet samo delikti koje na štetu gospodarske organizacije ili ustanove počine osobe koje u njoj rade ili i delikti koje počine osobe izvan gospodarske organizacije ili us-

tanove ako su izvršeni na njenu štetu, kao npr. prijevare, teška krađa, krađa, razbojništvo i sl.

Policijska statistika kod nas polazi od šireg shvaćanja pojma gospodarskog kriminaliteta pa u njega uključuje, osim kaznenih djela protiv privrede i protiv službene dužnosti, i prijevare na štetu vjerovnika. Upravo te prijevare predstavljaju između 39 i 64% od gospodarskog kriminaliteta u policijskoj statistici (Tablica 16). Međutim, one mijenjaju stvarnu sliku i strukturu gospodarskog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. Na to ukazuju i statistički podaci pravosuđa (Statistička izvješća 1043,1997:32,33) o pravosnažno osuđenim punoljetnim osobama. Godišnje se u RH za prijevare pravosnažno osudi između 128 i 225 punoljetnih osoba.

U užem smislu gospodarski kriminalitet možemo razmotriti kao izvršenje kaznenih djela protiv gospodarstva (glava XI. KZ) i protiv službene dužnosti (glava XVIII. KZ). U tablicama 18 i 19 posebno iskazujemo značajnije delikte kao što su zlouporaba položaja ili ovlaštenja, pronevjera, krivotvorenje službenih isprava, nesavjestan rad u službi, nedopuštena trgovina i šumska krađa.

Tablica 18 o šestogodišnjem kretanju broja prijavljenih kaznenih djela protiv privrede pokazuje minimalan pad njihova broja tako da bazični indeks u 1997. godini prema 1992. pokazuje pad broja prijavljenih kaznenih djela protiv gospodarstva za 1%. Od pojedinačnih djela karakterističan je porast broja kaznenih djela zlouporabe ovlaštenja u gospodarskom poslovanju za 160%.

U tablici 19 prikazano je šestogodišnje kretanje broja prijavljenih kaznenih djela protiv službene dužnosti. Ukupan broj kaznenih djela protiv službene dužnosti porastao je 24% u 1997. godini u odnosu na 1992. godinu. Posebno je porastao broj kaznenih djela krivotvorenja službene isprave, davanje i primanje mita, zlouporaba položaja i ovlaštenja.

Smanjen je broj kaznenih prijava za pronevjere, nesavjestan rad u službi, poslugu i prevaru u službi.

3. NEKA OBILJEŽJA POČINITELJA KAZNENIH DJELA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U razdoblju od 1992. do 1997. godine policija je na području Republike Hrvatske podnijela Državnom odvjetniku 234.129 kaznenih prijava protiv osumnjičenih osoba. Od 1992. godine broj prijavljenih osoba je u konstantnom padu u odnosu na prethodnu godinu od 1,3% u 1995. do 29% u 1993. godini (tablica 21). Bazični indeks u tablici 21 pokazuje da je ukupan broj prijavljenih osoba u 1997. godini za 48% manji nego u 1992. godini.

U tablici 20 prikazan je broj prijavljenih osoba prema glavi Kaznenog zakona RH, te ukupan udio pojedinog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu.

Osobe prijavljene za kaznena djela protiv društvene i privatne imovine sudjeluju u ukupnoj masi prijavljenih osoba s 37%, za kaznena djela protiv sigurnosti javnog prometa s 18%, za kaznena djela protiv RH s 11%, za kaznena djela protiv života i tijela s 5%, a za kaznena djela protiv gospodarstva s 4,9% od ukupnog broja prijavljenih.

U promatranom šestogodišnjem razdoblju porastao je broj prijavljenih osoba za kaznena djela protiv drugih društvenih vrijednosti (posebno kaznena djela vezana za zlouporabu droga) za 613%, protiv braka i obitelji za 239%, protiv pravosuđa 114%, protiv javnog reda i pravnog saobraćaja 89%, protiv radnih odnosa za 221%. Najveći porast prijavljenih unutar glava kaznenih djela vezan je uz zlouporabu droga. Tome je posebno pridonijela Novela Krivičnog zakona iz 1996. godine kojom je inkriminirano posjedovanje droge i psihotropnih tvari kao kazneno djelo.

U promatranom razdoblju prestanak ratnih djelovanja doveo je do bitnog smanjenja prijavljenih za kaznena djela prema Zakonu o podrivačkoj djelatnosti i za kaznena djela protiv Republike Hrvatske za više od 99%, za kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava za 98%, te za kaznena djela protiv sigurnosti RH za 97%. Zabilježeno je također veliko smanjenje broja prijavljenih za kaznena djela protiv gospodarstva i jedinstvenog tržišta za 75%, protiv opće sigurnosti ljudi i imovine za 57%, protiv sloboda i prava čovjeka za 54%, te za kaznena djela protiv imovine za 44%.

U tablici 20 prikazan je i udio prijavljenih prema glavi Kaznenog zakona u ukupnoj masi prijavljenih za kaznena djela. Najveći je udio prijavljenih za kaznena djela protiv imovine od 37%, a slijede prijavljeni za kaznena djela protiv sigurnosti javnog prometa od 18%, za kaznena djela protiv RH 11%, protiv javnog reda i pravnog saobraćaja 7,5%, protiv života i tijela 5%, te protiv gospodarstva 4,9%.

U tablici 22 prikazani su podaci o optuženim punoljetnim osobama. Udio optuženih za kaznena djela protiv imovine u ukupnoj masi prijavljenih je 27%, a slijede optuženi za kaznena djela protiv sigurnosti javnog prometa 22,2%, protiv života i tijela 10,2%, protiv pravnog reda i pravnog saobraćaja 7,6% itd.

Kod maloljetnih osoba najveći broj optužbi (tablica 23) je za kaznena djela protiv imovine 86,7%, protiv života i tijela 3,5%, te protiv javnog reda i pravnog saobraćaja 2,5%.

Ako se promatra spol počinitelja može se zaključiti da je kriminalitet pretežito muška pojava. Gotovo ni jedno obilježje (Singer, 1994:196) ne pokazuje tako značajne razlike kao spol. Žene sudjeluju s vrlo niskim udjelom u ukupnom kriminalitetu svih nacija, društvenih zajednica, dobnih skupina ili povijesnih razdoblja. Singer (1994:196)

navodi podatak da se kriminalitet žena u raznim zemljama kreće uglavnom između 11% i 20%.

Iz tablice 21 vidljivo je da žene u promatranom šestogodišnjem razdoblju sudjeluju sa 7% u ukupnom prijavljenom kriminalitetu.

Također, u tablici 21 promatrali smo zastupljenost pojedinih dobnih skupina među prijavljenim osobama za kaznena djela. Može se općenito utvrditi da je u promatranom razdoblju 21,5% osoba registriranih kao počinitelji u dobi do 21 godinu. Pritom je dobnna skupina između 18 i 25 godina života zastupljena s 22,3% u ukupnoj masi prijavljenih, a može se nazvati i dobnom skupinom "maksimalnog kriminaliteta". Međutim, u promatranom razdoblju visok je udio i dobnih skupina od 25-29 godina (11,4%), a posebno od 29-39 godina (25,7%) i 39-49 godina (17,2%). Na takvo kretanje vjerojatno su utjecala i ratna zbivanja na području RH što je dovelo do većih angažmana mladih muških osoba u vojnim jedinicama.

Kod maloljetnih osoba je karakteristično da im je najčešće (u 87% slučajeva) izrečena odgojna mjera ili maloljetnički zatvor zbog imovinskih delikata, slijede kaznena djela protiv života i tijela, kaznena djela protiv sigurnosti javnog prometa 2,8%, i protiv javnog reda i pravnog saobraćaja 2,2%.

Iz tablice 26 je vidljivo da su sudovi izuzetno rijetko izricali kazne maloljetničkog zatvora, u 0,5% (1995) do 2% (1992) slučajeva.

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Revolucije koje izazivaju potpune promjene političke, društvene i ekonomske strukture nekog društva rijetki su događaji. Kad se dogode one pružaju mogućnosti za procese društvenog učenja promjena u funkcioniranju načela društva u kratkom vremenskom razdoblju.

Veliki porast kriminaliteta u Republici Hrvatskoj zabilježen je 1992. godine, a zatim slijedi kon-

tinuirani pad kriminaliteta do 1997. godine. Pojavljuju se brojna empirijska i teoretska pitanja. Je li porast kriminaliteta u 1992. godini bio samo privremene prirode? Hoće li se kriminalitet i dalje smanjivati? Kako će na kretanje kriminaliteta utjecati dugoročni društveno ekonomski trendovi, odnosno kakvi bi bili učinci alternativne ekonomske i društvene politike? Što se može naučiti iz razvoja kriminaliteta u zapadnim društvima, a koja su iskustva istočne Europe?

Kao odgovore na neka od ovih pitanja Eisner (1995) postavio je nekoliko osnovnih hipoteza.

Posljedice revolucionarnih promjena ekonomskih i društvenih struktura u istočnoeuropskim zemljama, odnosno u zemljama u tranziciji doveo je do potpunog obrata u načinu i razini samokontrole potrebne za odgovarajuće društveno djelovanje. To otežava mogućnosti prilagodbe mladih tim promjenama.

Prijelazom na tržišnu ekonomiju većina zemalja u tranziciji približava se društveno ekonomskoj i kulturnoj strukturi čiji su glavni elementi slični onima u Zapadnoj Europi. Dvije trećine društva se razvija i mnogi profitiraju od ekonomskog razvoja, a neki postaju permanentno marginalizirani.

Doći će do povećanog utjecaja reklama i sredstava masovnog priopćavanja koji izazivaju napetosti kod maloljetnika i mladih ljudi zbog želje da mnogo steknu, te ograničenih izgleda da svoje želje realiziraju.

Strukture društvene kontrole i integracije koje su ranije postojale vjerojatno će još oslabiti, a na vidiku nema puno inovativnih struktura da ih zamijene.

Iznijete hipoteze daju osnove za hipotezu da prijavljeni kriminalitet u Hrvatskoj neće dalje padati, bez obzira na ekonomska kretanja, nego će započeti njegov rast.

LITERATURA

1. Brown, J. (1984.) "Raubkriminalität und Kriminalpolitik", u: *Bekämpfung der Raubkriminalität - ein internationaler Erfahrungsaustausch*. Polizei-Führungsakademie, Münster
2. Eck, J. (1992.) *Solving Crimes: The Investigation of Burglary and Robbery.*, Police executive research forum, Washington
3. Eisner, M. (1995.) "The Effects of Economic Structures and Phases of Development on Crime", In: *Crime and economy*, Reports presented to the 11th Criminological Colloquium (1994.), Concil of Europe Publishing
4. Gundlach, H. (1993.) "Hamburg: Kriminalität - Gewalt - Raub, der Kriminalist", *Easen*, 11, 430-441
5. Hester, S., Englin, P. (1992) *A Sociology of Crime*, Routledge, London-New York
6. (1996) "Izvešće o kretanju kriminaliteta u Republici Hrvatskoj", MUP-a RH
7. (1994) "International Crime Statistics", Interpol
8. Jeglič, P. (1991) "Sistemska funkcija zaštitnih i obrambenih mehanizama pri pružanju sigurnosti društvenim zajednicama", *Priručnik* 6, 446-454
9. (1997.) "Maloljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996", Statistička izvješća 1044, Državni zavod za statistiku RH
10. Mihajlovska, I (1996) "Kriminalitet u posttotalitarnoj Rusiji", *Izbor*, 3-4, 226-234
11. Möhn, H. (1994.) "Može li se pojam "organizirani kriminalitet" definirati", *Izbor*, 3, 252-256
12. Pauković (1964) *Kriminalistička obrada*, Zagreb
13. Pečar, J. (1976) "Neformalno (družbeno) nadzorstvo", *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3, 189-199
14. Pečar, J. (1978) "Nekaj teoretičnih ishodišč glede nadzorstva", *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 2, 83-95
15. Pečar, J. (1997.) "Kriminal države - splošni kriminološki pogledi", *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1, 1-10
16. Pečar, J. (1997.) "Žrtve države", *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4, 384-393
17. Papeš, D. (1990.) "Osnovni modeli napada na društvenu imovinu", *Priručnik*, 1
18. Papeš, D. (1986.) *Privredna kriminalistika.*, MUP RH
19. Pavišić, B., Veić, P. (1998.) *Komentar Kaznenog zakona*, MUP RH
20. Perić, V. (1987.) *Oblici operativne djelatnosti SJS*, MUP RH
21. "Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996", Statistička izvješća 1043, Državni zavod za statistiku RH
22. Singer, M. (1994.) *Kriminologija*, Globus, Zagreb
23. Singer M., Cajner, I., Kovčo, I. (1992.) "Analiza odluka organa kaznenog postupka protiv punoljetnih osoba u Republici Hrvatskoj", *Penološke teme*, 1-2, 39-70
24. Svetek, S. (1997.) "Kriminalitet v letu 1996", 2, 125-144
25. Surette R. (1992.) *Media, Crime and criminal Justice. Images and Realities*, Brooks/Cole Publishing Company, Pacific Grove, California

Scope and fluctuation of crime in the Republic of Croatia within 1992-1997

Summary

The aim of this research was to present the scope, fluctuation and patterns of crime in the Republic of Croatia within the 1992-1997 period. Therefore, the author points out the following issues: limited sources of statistical data for the period of 1992-1997 referring to crime, the necessity of combining information from various sources and mutual comparison of the data gained thereby. Furthermore, a comparative statistics of crime scope for Croatia and other countries within one year's period have been presented.

Regular functioning of Home Affairs was critically disabled on a part of Croatian territory in the first half of 1991, due to the aggression which turned into the war within the last half of the same year. It all forced the police to become more engaged in defense of the state integrity. Consequently, a seriously detracted national security was reflected in a 42.6% increase of crime in 1992 when compared to 1991.

However, the comparison between the 1993 crime records and those of previous years proved that crime rates in Croatia has been in continuous decrease, exact figures being 1.6% in 1995 to 17.1% in 1994.

Within 1997, the police recorded 55.085 crimes with 29.457 suspects being submitted to the state attorney.

In general, the 1992 and 1993 crime statistics revealed a significant increase in violent crimes, especially homicide, robbery, safety risks caused by a dangerous act or device operation (damage or destruction of material goods due to a planted combustible substance) as well as the crimes against the constitutional order of Croatia, and those against humanity and international rights (particularly the war crimes).

Throughout the analysed period, weapons were used more frequently as means of committed crimes. More than during the prewar years, weapons were the object of a crime (either seized in larceny and robbery, or in cases of illegal possession).

The other part of the period discussed here provides evidence of continuously decreasing number of crimes against estate, with a single exception being robbery, which is constantly increasing.

In the total body of crime, the proportion of crime against economy, organized crime and drug crime has been steadily growing.

Key words: *Republic of Croatia, criminality, statistics*

Tablica 1 Prijavljena* kaznena djela od 1992. do 1997.

Godina	Ukupno prijavljeno kaznenih djela	Kaznena djela s nepoznatim počiniteljem u trenutku saznanja za djelo		Kaznena djela kod kojih je počinitelj na kraju godine ostao nepoznat		Kaznena djela s naknadno otkrivenim počiniteljem	
		apsolutno	% od ukupno kazn.djela	apsolutno	% od kaznenih djela s nepoz.počinit.	apsolutno	% od kaznen.djela s nep.poč.
1	Verižni indeks	3		4		5	
1992. 47,0	91.712	-	74.762	81,5	39.588	43,0	35.174
1993. 54,0	77.280	84,3	62.809	81,3	28.861	37,3	33.948
1994. 59,9	64.051	82,9	49.426	77,2	19.792	30,9	29.634
1995. 63,8	63.015	98,4	47.800	75,8	17.300	27,4	30.500
1996. 66,4	58.364	92,6	43.199	74,0	14.503	24,8	28.696
1997. 67,0	55.085	94,8	39.240	71,2	12.942	23,5	26.298

Tablica 2 Prijavljeni počinitelji* kaznenih djela od 1992. do 1997.

Godina	Ukupan broj prijavljenih osoba	Verižni indeks
1992	56.616	100
1993	39.951	70,6
1994	37.710	94,4
1995	37.232	98,7
1996	33.163	89,1
1997	29.457	88,8

Bazični indeks

1992-1997 52,0

1995-1997 79,1

*Prijavila policija

Izvor: Statistički podaci MUP-a RH (tablica KD2T050)

Tablica 3 Optužene punoljetne osobe po vrsti odluke od 1992. do 1996.

Godina	Ukupno optuženih		Proglašene krivima		Nisu proglašene krivima		Sigurnosne mjere bez izricanja kazne apsolutno
	apsolutno	%	apsolutno	%	apsolutno	%	
1992	23.596	100	14.266	60,5	9.330	39,5	55
1993	26.296	100	16.827	64,0	9.408	36,0	61
1994	25.561	100	17.334	67,8	8.227	32,2	92
1995	21.118	100	14.386	68,1	6.732	31,9	114
1996	23.965	100	13.328	55,6	10.637	44,4	67
Svega	120.536	100	76.141	63,2	44.334	36,8	389

Izvor: Punoljetni počinitelji kaznenih djela optužbe i osude u 1996., Statistička izvješća 1043, Državni zavod za statistiku RH, Zagreb, 1997., str. 11

Tablica 4 Optužene maloljetne osobe po vrsti odluke od 1992. do 1996.

Godina	Ukupno optuženih		Izrečene odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora		Obustavljen postupak pred vijećem		Izrečene sigurnosne mjere bez izricanja kazne	
	apsolutno	%	apsolutno	%	apsolutno	%	apsolutno	
1992	1.240	100	749	60,4	490	39,5	1	
1993	1.900	100	1.188	62,5	712	37,5	-	
1994	1.898	100	1.212	63,9	686	36,1	-	
1995	1.542	100	866	56,2	675	43,8	1	
1996	1.303	100	732	56,2	570	43,7	1	
Svega	7.883		4.747	60,2	3.133	39,7		

Izvor: Maloljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996., Statistika izvješća 1044, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1997., str. 8

Tablica 5 Struktura prijavljenog kriminaliteta prema grupacijama 1996. - policijska statistika

Kaznena djela Grupacija kriminaliteta	1996		1997	
	apsolutno	%	apsolutno	%
Opći kriminalitet	31.523	54,0	27.833	50,5
Sigurnost prometa	7.433	12,7	6.793	12,3
Rubni zločini i terorizam	285	0,5	84	0,2
Gospodarski kriminal	8.581	14,7	8.867	16,1
Organizirani kriminal	6.397	11,0	7.297	13,2
Zloupotreba droge	2.350	4,0	3.469	6,3
Maloljetnički kriminal	489	0,8	602	1,1
Ostalo	1.306	2,2	140	0,3
Svega	58.364	100	55.085	100

Izvor: Statistički podaci MUP-a RH (tablica KD01T001)

Tablica 6 Struktura prijavljenih osoba prema grupacijama u 1996. - policijska statistika

Grupacija kriminaliteta	Ukupan broj prijavljenih osoba 1996		Osobe poznate u momentu saznanja za djelo		Osobe uhvaćene na djelu od strane policije		Naknadno otkrivene osobe	
	apsolutno	%	apsolutno	%	apsolutno	%	apsolutno	%
Opći kriminalitet 54,8	13.544	40,8	2.946	21,3	799	46,0	10.598	
Sigurnost prometa	6.903	20,8	6.547	47,4	242	13,9	356	1,8
Ratni zločini i terorizam	1.284	3,9	16	0,1	1	0,1	1.268	6,5
Gospodarski kriminalitet	4.455	13,4	2.012	14,6	196	11,3	2.443	12,6
Organizirani kriminal	3.645	11,0	801	5,8	149	8,6	2.844	14,7
Zloupotreba droga	1.961	5,9	1.114	8,1	301	17,3	847	4,4
Maloljetnički kriminal	464	1,4	199	1,4	2	0,1	265	1,4
Ostalo	907	2,7	185	1,3	47	2,7	722	3,7
Svega 100	33.163	100	13.820	100	1.737	100	19.343	

Tablica 7 Ukupan broj prijavljenih kaznenih djela na području Republike Hrvatske, te u pet policijskih uprava

Godina	Ukupan kriminalitet		Policijska uprava zagrebačka		Policijska uprava split-dalm.		Policijska uprava primor.-gor.		Policijska uprava istarska		Policijska uprava osječ.-bar.		Ukupno kaznenih djela u pet polic.uprava	
	apsolutno	Verižni indeks	apsol.	veriž. ind.	apsol.	veriž. ind.	apsol.	veriž. ind.	apsol.	veriž. ind.	apsol.	veriž. ind.	apsolutno	% od ukupnog kriminaliteta
1992.	91.712	-	24.246	-	10.317	-	7.054	-	5.014	-	4.843	-	51.474	56,1
1993.	77.275	84,3	24.788	102,2	9.865	95,6	6.050	85,8	4.719	94,1	3.792	78,3	49.214	63,7
1994.	64.051	82,9	20.580	83,0	7.560	76,6	4.524	74,8	4.148	87,9	3.075	81,1	39.887	62,3
1995.	63.015	98,4	19.250	93,5	8.968	118,6	4.457	98,5	4.082	98,4	2.860	93,0	39.617	62,9
1996.	58.364	92,6	15.871	82,4	7.402	82,5	4.301	96,5	3.386	82,9	2.158	75,4	33.118	56,7
Svega	354.417		104.735	29,5	44.112	12,45	26.386	7,44	21.349	6,0	16.7284,72		213.310	60,2

Tablica 8 Međunarodna usporedba kriminaliteta (broj kaznenih djela na 100.000 stanovnika) u 1994. g.

Vrsta delikata	Austrija		Italija		Mađarska		Slovenija		Hrvatska	
	Stopa krim. u %	Razjašnjeno u %	Stopa krim. u %	Razjašnjeno u %	Stopa krim. u %	Razjašnjeno u %	Stopa krim. u %	Razjašnjeno u %	Stopa krim. u %	Razjašnjeno u %
Ubojstva	2,5	93,9	4,7	57,8	4,3	86,9	4,9	93,8	7,38	93,5
Seksualni delikti	49,6	77,9	1,5	82,7	18,0	75,3	12,5	97,2	5,7	91,6
Teške tjelesne povrede	2,5	91,6	36,7	83,6	79,3	79,3	20,9	95,4	23,2	94,9
Razbojništva i razbojnička krađ	57,7	71,1	52,8	19,5	25,0	54,4	14,9	66,3	182,2*	43,1
Provalne krađe	1.128,2	18,5	-	-	767,4	32,3	527,7	30,5	379,8	40,8
Kaznena djela u vezi s drogama	149,7	96,7	67,4	95,6	2,5	88,7	20,6	98,3	17,8	99,2

Izvor: Interpolov International Crime Statistics, 1994.

*Napomena: Podatak koji je dostavila RH obuhvaća i neke oblike teške krađe.

Tablica 9 Prijavljena kaznena djela i počinitelji zlouporabe opojnih droga

Godina	Broj kaznenih djela		Kaznena djela			Prijavljeni počinitelji	
	apsolutno	Verižni indeks	Od toga neovlaštena proizvodnja i promet	Omogućavanje uživanja	Posjedovanje	apsolutno	Verižni indeks
1992.	895	100	322	573	-	381	100
1993.	911	101,8	517	394	-	588	154
1994.	857	94,1	618	239	-	590	100,3
1995.	929	108,4	693	236	-	664	112,5
1996.	2.350	149	1.033*	-	1.317	1.961	295,3
1997.	3.436	146				2.602	132,7

*Uključuje i omogućavanje uživanja

Tablica 10 Broj zapljena droga i psihotropnih tvari i oduzeta količina (u kg) ili komadima/dozama

Godina	Broj zapljena	u kg.					tableta			LSD doza
		heroina	kokaina	opijuma	hašiša	marihuane	hemanona	amfetamina	ecstasya	
1991.	450	2,25	-	2,0	2,2	11,04	440	-	-	67
1992.	965									
1993.	1.242	5,3(298)	1,1(17)	4,0(6)	0,44(122)	77,91(544)	2.919(76)			9
1994.	1.669	12,0(328)	9,2(30)	6,0(8)	5,8(190)	52,9(757)	2.129(138)		4.138(14)	233
1995.	2.483	38,2(464)			3,2(379)	35,0(871)	3.685(237)			387(33)
1996.	3.052	2,27(672)	1,52(38)		3,1(370)	40,65(1071)	4.438(289)	3 kg(74)	2.075	172(16)

Izvor: Izvještaj o kretanju kriminaliteta MUP-a RH

Tablica 11 Kaznena djela kod kojih je vatreno oružje upotrebljavano kao sredstvo izvršenja

Godina	Pri izvršenju kaznenog djela						
	Ukupno	Protiv opće sigurnosti ljudi i imovine	Protiv života i tijela	Protiv Republike Hrvatske	Protiv imovine	Protiv javnog reda i pravnog saobrać.	Protiv slobode čovj. i građ.
1992.	3.564						
1993.	1.732	552	272	223	218	121	44
1994.	1.138	375	170	133	121	82	29
1995.	1.699	339	204	280	191	120	23
1996.	970	273	162	68	212	126	25

Tablica 12 Kaznena djela kod kojih je oružje bilo predmet izvršenja kaznenog djela

Godina	Krada	Teška krada	Nedopušteno posjedovanje oružja	Prikrivanje	Ukupno
1992.					2.142
1993.	64	629	490	73	1.045
1994.*	11	352	420	30	926
1995.					1.435
1996.	65	270	731	30	1.202

Izvor: Godišnji izvještaj MUP-a RH

*Od pojedinih vrsta oružja za izvršenje najviše su u 1994. godini korišteni pištolji i revolveri (444) i automatsko oružje (338)

Tablica 13 Kaznena djela protiv Republike Hrvatske (Glava XIX KZ RH)

Godina	Ukupno	Napad na ustavno ustrojstvo	Ugrožavanje teritorijalne ukupnosti	Oružana pobuna	Teririzam	Izazivanje nacionalne rasne i vjer.mržnje	Udruživanje radi neprijateljske djelatnosti	Ostala kaznena djela
1992.	5.311	15	40	3.516	1.247	44	318	131
1993.	778	5	476	82	187	13	1	14
1994.	466	1	349	72	22	13	3	6
1995.	530	1	84	420	9	9	2	5
1996.	129	-	17	94	10	6	-	2
1997.	9	-	-	1	-	8	-	-

Tablica 14 Kaznena djela protiv života i tijela

Godina	Ukupno kaznenih djela protiv života i tijela		S poznatim počiniteljem		Ubojstvo, čl. 34 apsol.		Ubojstvo s poznatim počiniteljem		Teška tjelesna povreda		Teška tjel.povr. s poznat. počin.	
	apsolut.	Verižni indeks	apsol.	% od ukup. br. kaz.d.	apsol.	Verižni indeks	apsolut.	% od uk. ubojst.	apsol.	Verižni indeks	apsolut.	% od teš.
1992.	1.750	-	944	53,9	668	-	329	49,2	924	-	530	57,4
1993.	1.701	97,2	886	52,1	446	66,8	236	52,9	1.074	116,2	572	53,3
1994.	1.629	95,8	839	51,5	354	79,4	219	61,9	1.111	103,4	560	50,4
1995.	1.642	100,8	821	50,0	395	111,6	211	53,4	1.105	99,5	558	50,5
1996.	1.530	93,2	712	46,5	306	77,5	164	53,6	1.118	101,2	518	46,3
1997.	1.712	111,9	813	47,5	293	95,7	177	60,4	1.290	115,4	598	46,4

Tablica 15 Kaznena djela protiv društvene i privatne imovine na području RH

Kazneno djelo	1992.		1993.		1994.		1995.		1996.		1997.	
	apsolut.	%	apsolut.	%	apsolut.	%	apsolut.	%	apsolut.	%	apsolut.	%
Krada	7.144	11,8	8.257	15,4	4.078	10,2	3.442	9,0	5.216	15,3	5.876	19,7
Teška krada	41.514	68,7	34.611	64,8	26.978	67,6	25.194	66,0	19.128	56,2	15.627	52,4
Razbojništvo	743	1,2	607	1,1	389	1,0	426	1,1	490	1,4	505	1,7
Razbojnička krada	43	0,1	37	0,1	25	0,1	38	0,1	31	0,1	34	0,1
Oštećenje tuđe stvari	1.192	2,0	1.192	2,2	1.795	4,5	1.867	4,9	1.143	3,4	682	2,3
Prikrivanje	1.641	2,7	2.233	4,2	1.707	4,3	1.430	3,7	1.248	3,7	888	3,0
Ostalo	905	1,5	780	1,4	232	0,6	252	0,7	648	1,9	1.372	4,6
Ukupno glava XII. KZ	60.390	100	53.441	100	39.901	100	38.152	100	34.034	100	29.811	100

Izvor: Statistički podaci MUP-a RH (tablica KD01T001)

*Prijevara je prikazana i kod gospodarskog kriminaliteta, ali samo ako je djelo izvršeno na štetu gospodarskih subjekata

Tablica 16 Gospodarski kriminalitet prema policijskoj statistici i udio prijevara u razdoblju od 1992. do 1996. godine

Godina	Kaznena djela gospodar- skog kriminaliteta		Kaznena djela prijevare	
	aps.	Verižni indeks	aps.	% od ukupnog gosp.krim.
1992	4.705	-	2.711	57,6
1993	4.715	100,2	2.612	55,4
1994	5.470	116,0	3.489	63,9
1995	8.302	151,8	3.287	39,6
1996	8.581	103,4	4.166	48,5

Izvor: Godišnji izvještaj MUP-a RH za 1996.g.

Tablica 17

Godina	1992	1993	1994	1995	1996
Broj punoljetnih osoba osuđenih za kazneno djelo prijevare	157	195	225	128	200

Tablica 18 Prijavljena kaznena djela protiv gospodarstva na području Republike Hrvatske

Kaznena djela protiv gospodarstva	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	Bazični indeks 1992-1997
Svega	1675	2134	1822	1521	1619	1662	99
Nesavjesno gospo- darsko poslovanje	184	124	120	153	141	77	42
Zloupotreba ovlaštenja u gospodarskom poslovanju	76	62	85	96	125	198	260
Nedopuštena trgovina	271	410	511	400	295	371	137
Utaja poreza	95	255	93	57	37	36	38
Šumska krada 730	956	732	473	648	518	71	
Nezakonit lov 104	132	88	114	76	167	161	
Nezakonit ribolov	157	132	131	155	188	148	94
Ostalo	58	63	62	73	109	147	253

Tablica 19 Prijavljena kaznena djela protiv službene dužnosti na području Republike Hrvatske

Kaznena djela protiv službene dužnosti	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	Bazični indeks 1992-1997
Svega	1568	1706	1538	1524	1658	1946	124
Zloupotreba položaja i ovlaštenja	416	723	469	394	534	573	138
Nesavjestan rad u službi	137	125	127	156	101	105	77
Krivotvorenje službene isprave	312	426	557	493	568	638	204
Pronevjera	575	286	238	331	278	431	75
Prevara u službi	27	18	13	14	9	25	93
Posluga	39	30	20	51	43	31	80
Primanje mita	26	39	43	32	49	54	208
Davanje mita	19	49	64	40	64	63	332
Ostalo	17	10	7	13	12	26	153

Tablica 20 Prijavljene osobe prema glavi Krivičnog zakona RH od 1992. do 1997. godine

Glava kaznenog zakona	Godina						Bazični ind.92-97.	Svega	% od ukupnog br. prijavlj.
	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.			
Ukupno prijavljenih	56.616	39.951	37.710	37.232	33.163	29.457	52	234.129	
Ukup. prijavlj. OKZRH	4.969	2.159	2.123	2.405	3.142	3.312	67	18.110	7,7
Protiv sigurnosti RH	252	139	125	122	24	7	3	769	0,3
Protiv čovječnosti i međunarodnog prava	3.252	773	336	381	399	52	2	5.193	2,2
Glava 16	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Protiv gospodarstva i jedinstv.hrv.tržišta	1.008	518	597	695	416	249	25	3.483	1,5
Protiv oružan.snaga RH	53	46	61	89	41	28	53	318	0,1
Glava 14	4	-	-	1	3	-	-	8	0,0
Protiv drug.društ.vrijed.	383	620	692	788	2.067	2.731	713	7.281	3,1
Carinski i ost.poseb.zak.	19	63	310	229	192	245	1.289	1.058	0,4
Ukupno prijavlj. po KZ RH	51.645	37.792	35.587	34.827	30.021	26.163	51	216.036	92,3
Protiv života i tijela	1.980	1.969	2.000	1.936	1.802	1.963	99	11.650	5,0
Protiv slobode i prava čovjeka i građanina	272	226	159	157	151	124	46	1.089	0,5
Protiv radnih odnosa	19	92	26	39	36	42	221	254	0,1
Protiv časti i ugleda	20	8	1	2	6	3	15	40	0,0
Protiv dostojanstva ličnosti i morala	169	194	199	176	230	208	123	1.176	0,5
Protiv braka, obitelji	125	155	198	217	281	424	339	1.400	0,6
Protiv gospodarstva	1.909	2.328	1.919	1.630	1.793	1.886	99	11.465	4,9
Protiv društvene i privatne imovine	17.666	17.842	13.980	14.571	12.714	9.902	56	86.675	37,0
Protiv opće sigurnosti ljudi i imovine	1.420	1.268	1.051	845	792	616	43	5.992	2,6
Protiv sigurn.jav.prometa	7.357	6.464	7.405	7.665	6.903	6.312	86	42.106	18,0
Protiv zdravlja ljudi	9	11	12	19	22	36	400	109	0,0
Protiv pravosuda	138	176	224	204	245	295	214	1.282	0,5
Protiv javnog reda i pravnog saobraćaja	1.834	2.550	3.255	2.921	3.464	3.473	189	17.497	7,5
Protiv službene dužnosti i javnih ovlaštenja	1.147	1.196	800	836	737	870	76	5.586	2,4
Protiv Republike Hrvatske	17.516	1.906	2.615	3.064	713	5	0	25.819	11,0
Ostali posebni zakoni RH	62	13	12	4	2	3	5	85	0,0
Zakon o kaznenim djelima podrivač. i terorist.djelat.		1.394	1.731	541	130	1	0	3.797	1,1

Tablica 21 Prijavljene osobe u periodu 1992. do 1997. prema spolu i dobi

Godina	Ukupno prijavljeno	Spol		Dob										
		muški	ženske	Djeca do 14g.	14-16	16-18	18-21	21-25	25-29	29-39	39-49	49-59	59 i više	
1992.	apsol.	56.616	53.691	2.925	1.344	1.875	2.792	4.890	6.558	6.569	15.437	9.462	4.969	2.720
	veriž.ind.	100			2,4	3,3	4,9	8,6	11,6	11,6	27,3	16,7	8,8	4,8
1993.	apsol.	39.951	37.455	2.496	1.427	1.905	2.644	4.227	5.024	4.530	9.853	6.089	2.930	1.322
	veriž.ind.	70,6			3,6	4,8	6,6	10,7	12,6	11,3	24,7	15,2	7,3	3,3
1994.	apsol.	37.710	35.002	2.708	1.210	1.424	2.002	3.589	4.810	4.461	9.560	6.491	2.871	1.292
	veriž.ind.	94,4			3,2	3,8	3,3	9,5	12,7	11,8	25,3	17,2	7,6	3,4
1995.	apsol.	37.232	34.411	2.821	1.073	1.298	1.962	3.404	4.589	4.110	9.532	6.867	2.961	1.436
	veriž.ind.	98,7			2,9	3,5	5,3	9,1	12,3	11,0	25,6	18,4	7,9	3,9
1996.	apsol.	33.163	30.467	2.696	767	1.163	1.681	3.424	4.431	3.736	8.433	5.955	2.394	1.179
	veriž.ind.	89,1			2,3	3,5	5,1	10,3	13,4	11,3	25,4	18,0	7,2	3,5
1997.	apsol.	29.475	26.703	2.772	556	944	1.563	3.166	4.104	3.315	7.297	5.303	2.192	1.035
	veriž.ind.	88,9			1,9	3,2	5,3	10,7	13,9	11,2	24,8	18,0	7,4	3,5
Svega		234.147	217.729	16.418	6.377	8.609	12.644	22.700	29.516	26.721	60.112	40.167	18.317	8.984
		100	93%	7%	2,7	3,7	5,4	9,7	12,6	11,4	25,7	17,2	7,8	3,8

Tablica 22 Optužene punoljetne osobe po glavama kaznenih djela od 1992. do 1996. godine

Kaznena djela	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	Ukupno	
						apsolutno	%
Protiv života i tijela	2.716	2.843	2.698	2.205	1.891	12.353	10,25
Protiv slobode i prava čovj.i grad.	706	719	666	529	406	3.026	2,51
Protiv radnih odnosa	39	41	36	35	35	186	0,15
Protiv časti i ugleda	1.500	1.728	1.525	1.211	882	6.846	5,68
Protiv dostojan.ličnosti i morala	153	133	117	112	87	602	0,50
Protiv braka, obitelji i omladine	414	306	278	298	336	1.632	1,35
Protiv gospodarstva	1.351	2.360	1.511	1.294	1.730	8.246	6,84
Protiv imovine	5.607	7.397	7.223	5.975	6.382	32.584	27,04
Protiv opće sigur.ljudi i imovine	722	838	848	604	572	3.584	2,97
Protiv sigurnosti javnog prometa	5.519	5.922	5.610	4.855	4.886	26.792	22,23
Protiv zdravlja ljudi	106	124	158	198	399	985	0,82
Protiv pravosuđa	151	131	132	122	131	667	0,55
Protiv javnog reda i pravnog saobr.	1.090	1.549	1.965	2.040	2.493	9.137	7,58
Protiv služb.dužnosti i javnih ovlaš.	867	743	593	522	490	3.215	2,67
Protiv RH i sigurnosti RH	1.680	678	1.275	451	2.510	6.594	5,47
Protiv oružanih snaga RH	925	653	556	365	426	2.925	2,43
Ostala kaznena djela	8	51	225	93	110	487	0,40
Zakon o kaznenim djelima podrivačke i terorističke djelatnosti	-	16	7	14	14	51	0,04
OSTALI ZAKONI	30	64	138	195	185	612	0,51
Svega	23.584	26.296	25.561	21.118	23.965	120.524	100

Tablica 23 Optužene maloljetne osobe po kaznenim djelima od 1992. do 1996.

Kaznena djela	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	Ukupno	
						apsolutno	%
Protiv života i tijela	43	48	62	71	50	274	3,5
Protiv slobode i prava čovj.i grad.	-	7	1	1	-	9	0,1
Protiv dostojan.ličnosti i morala	5	10	18	6	3	42	0,5
Protiv gospodarstva	1	9	6	2	4	22	0,3
Protiv imovine	1.087	1.676	1.653	1.334	1.088	6.838	86,7
Protiv opće sigurn.ljudi i imovine	20	29	45	16	42	152	1,9
Protiv sigurnosti javnog prometa	54	53	40	42	48	237	3,0
Protiv zdravlja ljudi	3	11	15	22	20	71	0,9
Protiv pravosuda	1	3	-	-	3	7	0,1
Protiv jav.reda i pravnog saobrać.	22	26	57	45	45	195	2,5
Protiv služ.dužnosti i javnih ovlaš.	-	7	-	-	-	7	0,1
Protiv RH i sigurnosti RH	-	1	-	-	-	1	0,0
Protiv oružanih snaga RH	4	20	-	2	-	26	0,3
Ostali zakoni	-	-	1	1	-	2	0,0
Svega	1.240	1.900	1.898	1.542	1.303	7.883	100

Tablica 24 Osudene punoljetne osobe prema vrsti i broju kaznenih djela i suučesništvu u periodu 1992. - 1996.

Kaznena djela	Ukupno osuđenih		Broj izvršenih kaznenih djela			Suučesništvo	
			1	2	3 i više	ne da	
Protiv života i tijela	6.288	8,3	5.720	2.19	349	5.035	1.253
Protiv slobode i prava čovj.i grad.	828	1,1	636	89	103	623	205
Protiv radnih odnosa	50	0,1	42	4	4	43	7
Protiv časti i ugleda	1.778	2,3	1.583	69	126	1.360	418
Protiv dostojanstva ličn. i morala	439	0,6	346	37	56	367	72
Protiv braka, obitelji i omladine	1.045	1,4	937	40	68	951	94
Protiv gospodarstva	5.222	6,8	5.059	64	99	3.408	1.814
Protiv imovine	22.215	29,2	18.808	729	2.678	13.409	8.806
Protiv opće sigurn.ljudi i imovine	2.645	3,5	2.496	55	94	2.233	412
Protiv sigurnosti javnog prometa	22.828	30	22.380	272	176	22.407	421
Protiv zdravlja ljudi	788	1,0	657	35	96	550	238
Protiv pravosuda	315	0,4	306	5	4	192	123
Protiv jav.reda i prav.saobraćaja	6.603	8,7	6.032	236	335	5.192	1.411
Protiv službene dužn. i javnih ovlaš.	1.671	2,2	1.287	155	229	1.130	541
Protiv Repub.Hrvatske i sigurn. RH	1.439	1,9	1.426	4	9	409	1.030
Protiv oružanih snaga	1.144	1,5	1.110	12	22	1.050	94
Ostala kaznena djela	401	0,5	355	22	24	68	333
Zakon o kaznen.djelima podrivačke i terorističke djelatnosti	41	0	41	-	-	22	19
Ostali zakoni	400	0,5	388	5	7	333	67
Ukupno	76.140		69.609	2.052	4.479	58.782	17.358
%	100		91,42	2,7	5,9	77,2	22,8

Tablica 25 Osuđene maloljetne osobe po kaznenim djelima od 1992. do 1996.

Kaznena djela	Ukupno osuđenih maloljetnika		Od toga mladih maloljetnika (14 i 15 god)
	apsolutno	%	
Protiv života i tijela	193	4,1	64
Protiv slobode i prava čovjeka i građanina	3	0,1	1
Protiv dostojan.ličnosti i morala	22	0,5	10
Protiv gospodarstva i jedinstva hrvatskog tržišta	10	0,2	5
Protiv imovine	4.132	87,0	2.516
Protiv opže sigur.ljudi i imov.	87	1,8	53
Protiv sigurnosti jav.prometa	132	2,8	50
Protiv pravosuđa	5	0,1	2
Protiv jav.reda i prav.saobrać.	104	2,2	36
Protiv služb.duž. i jav.ovlašt.	5	0,1	-
Protiv čovječnosti i međunar.prava	1	0,0	-
Protiv oružanih snaga RH	18	0,4	2
Protiv drugih društvenih vrijednosti (neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga i omogućavanje uživanja op. droga)	35	0,7	6
Ukupno	4.747	100	2.745

Tablica 26 Osuđene maloljetne osobe po izrečenim kaznenim sankcijama od 1992. do 1996.

	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.
Ukupno	749	1.188	1.212	866	732
Odgojne mjere - svega	734	1.175	1.205	862	724
Disciplinske mjere					
Sudski ukor	264	461	419	306	251
Upućivanje u disciplinski centar	81	107	121	80	82
Mjere pojačanog nadzora					
Pojačana briga i nadzor	250	425	447	337	279
Pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi	25	45	81	37	29
Zavodske mjere					
Upućivanje u odgojnu ustanovu	81	67	77	54	49
Upućivanje u dom za preodgoj	28	63	52	43	28
Upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu	5	7	8	5	6
Maloljetnički zatvor svega	15	13	7	4	8